

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Список використаних джерел:

1. Журенко М. А., Толмачов В. С. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя інформатики: концептуальна модель. Перспективи та інновації науки. 2025. № 6 (52). С. 423–442. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-423-442](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-423-442)
2. Семеріков С. О., Єчкало Ю. В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх фахівців в умовах трансформації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Т. 93, № 1. С. 1–17.
3. Стойка О. Я. Формування цифрової компетентності педагогів у контексті європейських освітніх тенденцій. Освітологічний дискурс. 2023. № 2. С. 84–97.
4. Holmes N. G., Wieman C. E. Introductory physics labs: We can do better. Physics Today. 2018. Vol. 71, № 1. P. 38–45.
5. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record. 2006. Vol. 108, № 6. P. 1017–1054.
6. Redecker Y., Punie Y. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. 95 p.
7. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 54 p.

ЗАБОЛОТНЯ Олена Федорівна

**РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ
НАУКОВОГО ЛІЦЕЮ**

У статті досліджено проблеми розвитку критичного мислення вчителів та учнів. Проаналізовано досвід вітчизняних та зарубіжних науковців щодо використання різних технологій та методів в освіті з метою розвитку критичного мислення як безперервного процесу, що формує насамперед аналітичні, рефлексивні та дослідницькі навички для того, щоб педагог чи учень із розвиненим критичним мисленням вмів фільтрувати, аналізувати, синтезувати інформацію та розпізнавати маніпуляції.

Визначено ключові етапи розвитку критичного мислення (відповідно до теорії розвитку критичного мисленняб дослідженнями Фундації критичного мислення):

- відсутність навичок, людина навіть не усвідомлює власні помилки.
- розуміння важливості навички, але відсутність практики для її застосування.

- усвідомлене використання навичок, але процес потребує значних зусиль.
- впевнене, автоматичне та систематичне застосування критичного мислення на практиці.
- навичка стає природною частиною мислення та дій, інтуїтивним інструментом.

Як же учителю розвивати власне критичне мислення, щоб цим навичкам навчати й ліцеїстів? Для розвитку критичного мислення педагогам варто дотримуватися таких кроків:

- щодня аналізувати ухвалені рішення, хід власних думок (метапізнання) та виявляти можливі когнітивні упередження - рефлексія дій та думок:
- свідомо перевіряти нову інформацію, спираючись на докази, а не на емоції чи авторитети - аналіз джерел та фактів
- ставити під сумнів власні переконання, шукати контраргументи та розглядати проблему з різних точок зору - пошук альтернатив
- практикувати відкрите обговорення без оціночних суджень і поспішних висновків - активне слухання.
- аналіз освітніх тенденцій разом із ШІ допомагає формувати логіку та нестандартність мислення - використання штучного інтелекту.

Методи, які вчителі використовують у роботі з учнями: для передачі навичок учням є найкращим інструментом закріплення власних знань. Педагоги використовують інтерактивні методи та стратегії:

- Метод «Шести капелюхів мислення» (Едварда де Боно): аналіз проблеми з різних позицій (емоційна, логічна, творча, управлінська тощо).
- Сенкан та кубування: короткі творчі форми, що допомагають структурувати знання.
- Метод «ПРЕС»: висловлення власної позиції за алгоритмом: Позиція -> Резюме -> Емпірика (приклад) -> Судження (висновок).
- Перевернутий клас: вивчення теоретичного матеріалу вдома, а на уроці — обговорення та розв'язання практичних кейсів

З метою дослідження особливостей застосування навичок критичного мислення вчителями та учнями було проведене опитування. Сформовано «Опитувальник Ключко: Особливості застосування навичок критичного мислення вчителями та розвиток цих навичок учнями». Досліджено та запроваджено Комплекс методик для дослідження психологічних особливостей традиційних та інноваційних стилів управління.

Переважна більшість педагогів прагне змінити практику своєї роботи, щоби сприяти активному навчанню учнів і розвитку в них критичного мислення. Вони хочуть, щоб учні не просто запам'ятовували навчальний матеріал, а запитували, досліджували, творили, вирішували, інтерпретували та дискутували за його змістом. Дослідження показують, що саме на активних заняттях — якщо їх орієнтовано на досягнення конкретних цілей і добре організовано — учні

засвоюють матеріал найбільш повно і з користю для себе: учні думають про те, що вони вивчають, застосовують це в ситуаціях реального життя або для подальшого навчання та можуть продовжувати вчитися самостійно. Активне навчання, результати якого можна використовувати, причому протягом значного часу, — це набагато ефективніший шлях використання часу, ресурсів педагога й суспільства, аніж навчання, що залишає учнів пасивними, а вчителів стомлює одноманітністю.

Запитання високого рівня — це запитання, які ми ставимо, коли цікавимось, як чи чому щось відбулось або яким чином одна подія, факт чи ідея можуть бути пов'язані з іншими. Ці запитання формулюються в такий спосіб, щоби змусити того, хто на них відповідає, критично мислити. Тобто учні можуть використати факти та деталі у процесі відповіді на запитання, але для обґрунтування відповіді їм необхідно вийти за межі простого знання фактів і деталей. Коли поставлено запитання більш високого рівня, той, хто відповідає, активно виражає певну позицію, стверджує певну точку зору щодо причин чи зв'язків. Запитання високого рівня передбачають використання розумових операцій, пов'язаних із критичним мисленням.

Основні результати дослідження свідчать про вагомий вплив на розвиток критичного мислення як учителів, так і учнів саме інтерактивних методів та сучасних технологій навчання. Спрямовано увагу на важливості розвитку у вчителів навичок аналізу, синтезу, оцінки та прийняття рішень; необхідності активного заохочування учнів до свідомої самостійної роботи. Досвід викладання різних дисциплін дає підстави стверджувати, що дієвим інструментом для формування критичного мислення в учнів є розв'язування проблемних завдань на розпізнавання помилок у міркуваннях.

Висновки дослідження зазначають, що процес розвитку критичного мислення учасників освітнього процесу успішно відбувається лише за умови цілеспрямованої, систематичної, доцільно організованої навчальної роботи. Формувати навички критичного мислення – завдання усіх навчальних дисциплін освітньої програми підготовки як майбутнього вчителя, так і учня.

Список використаних джерел:

- Ключко, О. В. & Федорець, В. М. (2021). Використання засобів штучного інтелекту в дослідженні систем розвитку екологічної свідомості студентів закладів вищої освіти. Науковий вісник “VinSmartEco”. Вінниця: КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”. 36-37.
- Ключко, О., Федорець, В., Спажев, О. & Петрунко, М. (2023). Інтеграція штучного інтелекту в освітні практики. Науково-популярний альманах «Математика та інформатика навколо нас». Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 7, 38-42.
- Airaj M. (2024). Ethical artificial intelligence for teaching-learning in higher education. Education and Information Technologies. 1-23. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12545-x>.

- Avsec, S., Jagiełło-Kowalczyk, M. & Żabicka, A. (2022). Enhancing Transformative Learning and Innovation Skills Using Remote Learning for Sustainable Architecture Design. *Sustainability Teaching Tools in the Digital Age*, 14, 3928. <https://doi.org/10.3390/su14073928>.
- Bansal, G., Mitchell, A. & Li, D. (2024). A Panel Report on Higher Education in the Age of AI from the Perspective of Academic Leaders in the Midwest US. *Communications of the Association for Information Systems*, 54(1), 12.
- Demartini, C. G., Sciascia, L., Bosso, A. & Manuri, F. (2024). Artificial Intelligence Bringing Improvements to Adaptive Learning in Education: A Case Study. *Sustainability*. 16(3):1347. <https://doi.org/10.3390/su16031347>.
- Essien, A., Bukoye, O. T., O'Dea, X., & Kremantzis, M. (2024). The influence of AI text generators on critical thinking skills in UK business schools. *Studies in Higher Education*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/03075079.2024.2316881>.
- Huang, C. W., Coleman, M., Gachago, D. & Van Belle, J. P. (2023). Using ChatGPT to Encourage Critical AI Literacy Skills and for Assessment in Higher Education. In *Annual Conference of the Southern African Computer Lecturers' Association*. Cham: Springer Nature Switzerland. 105-118. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs3919524/v1>.

***ЗАКУРДАЄВА Ольга Володимирівна,
ЛАХМОТОВА Юлія Валеріївна***

NEUROPEDAGOGICAL STRATEGIES FOR DEVELOPING CRITICAL THINKING IN INTERCULTURAL COMMUNICATION (BASED ON CHINESE LANGUAGE MATERIAL)

In the 1980s, a new educational field known as neuropedagogy emerged. This interdisciplinary domain integrates insights from neuroscience (including neuropsychology, neurophysiology, and neurobiology), didactics, and psychology. Its primary focus is on studying brain functioning and applying these findings to enhance the effectiveness of teaching and learning processes (Lakhmotova et al., 2024).

In the 21st century the use of neuropedagogy in education is becoming increasingly popular and is considered by many experts as a revolution in education. The results of research on brain activity became the subject of scientific articles devoted to the teaching of foreign languages, which allowed a new look at education, the student's personality, motivation to learn foreign languages and the acquisition of language competence (Lakhmotova et al., 2024).

The left hemisphere of the brain is the center of analytical thinking, language and logic. The right hemisphere is responsible for synthetic thinking. It reflects the possibilities of our imagination and creativity. Using the right hemisphere, we are able to perceive color, images, music and rhythm. When learning new words,

Vasyl Demchyna Project management of the implementation of intelligent transport systems for the safe regulation of logistics flows	Демчина Василь Управління проєктами впровадження інтелектуальних транспортних систем для безпечного регулювання логістичних потоків	86
Iryna Dorozh Formation of critical thinking of primary school students through personally oriented learning technologies	Дорож Ірина Формування критичного мислення здобувачів початкової освіти засобами особистісно орієнтованих технологій навчання	90
Anna Drahonenko Critical thinking within the study of criminal law disciplines	Драгоненко Анна Критичне мислення у межах вивчення кримінально-правових дисциплін	94
Du Jingyi Forward thinking in art education: how visual perception shapes the creative potential of the student	Ду Цзіні Перспективне мислення в мистецькій освіті: як візуальне сприйняття формує творчий потенціал здобувача	97
Svitlana Dubenko Analytical approaches to assessing the risks of Ukraine's energy security in the context of systemic threats	Дубенко Світлана Аналітичні підходи до оцінки ризиків енергетичної безпеки України в умовах системних загроз	100
Mykola Dubinka Critical thinking as an educational outcome and professional guideline for the activities of a teacher at a higher education institution	Дубінка Микола Критичне мислення як освітній результат і професійний орієнтир діяльності викладача закладу вищої освіти	103
Mykyta Zhurenko Critical thinking as an important component of the digital competence of future computer science teachers	Журенко Микита Критичне мислення як вагомий складник цифрової компетентності майбутніх учителів інформатики	107
Olena Zabolotnia Developing critical thinking among teachers and students of a scientific lyceum	Заболотня Олена Розвиток критичного мислення вчителів та учнів наукового ліцею	110
Olha Zakurdaieva, Yuliia Lakhmotova Neuropedagogical Strategies for Developing Critical Thinking in	Закурдаєва Ольга, Лахмотова Юлія Нейропедагогічні стратегії розвитку критичного	113